

М.М. Рижков, М.В. Зайцева

ПЕРСПЕКТИВИ ВПЛИВУ НЕФОРМАЛЬНОГО ОБ'ЄДНАННЯ БРИКС НА СВІТОВУ ПОЛІТИКУ

У статті проаналізовано перспективи впливу неформального об'єднання БРИКС на світову політику на основі авторського компаративного аналізу взаємодії Великої сімки та БРИКС. Встановлено, що у політичній сфері сукупний вплив країн Великої сімки на процеси глобального управління є відносно високим у порівнянні з БРИКС; в економічній сфері при наявних перевагах Великої сімки БРИКС може стати альтернативою західним економічним та фінансовим інституціям; у безпековій сфері наявні значні суперечності через різноспрямовані національні інтереси та прагнення окремих країн координувати військове співробітництво у межах неформального об'єднання.

Ключові слова: Велика сімка, світова політика, БРИКС.

Актуальність дослідження визначається динамічними процесами трансформації сучасної системи міжнародних відносин, в якій істотного впливу набувають неформальні структури, які створюють нові можливості для політичного представництва провідних міжнародних акторів у сучасному глобальному середовищі. Перспективи потенційного впливу неформального об'єднання БРИКС на світову політику, як зазначається у численних експертно-аналітичних дослідженнях, визначаються за такими критеріями: поступова політична інституалізація БРИКС, узгодження зовнішньополітичних позицій держав групи щодо вирішення міжнародних проблем і практики взаємодії на міжнародній арені, поглиблення економічного партнерства на багатосторонньому і двосторонньому рівнях. На погляд ініціаторів формування БРИКС, таке об'єднання може вважатися інструментом здійснення багатосторонньої дипломатії в умовах поглиблення трансформаційних процесів у сучасній системі міжнародних відносин, тому й прогнозується можливе реформування БРИКС з групи у традиційну міжнародну організацію [1–2].

Вивченню особливостей взаємодії країн у рамках БРИКС присвячено роботи таких зарубіжних вчених, як Б. Лундвалла, В. Віторіно, Д. О'Ніла, Дж. Кіртонна, Дж. Пада, Ж. Веллозо, Л. Вонга, Л. Сана, Л. Цзюаня, М. Дубе, О. Стункеля, П. Казелла, Р. Азеведу, Р. Кавальканти, Т. Віллерса, Ф. Фукуями, Х. Вісенте, Х. Казіолато, Х. Венкі, Ю. Жі та інших. Серед вітчизняних вчених особливої уваги заслуговують дослідження В. Єременка, Б. Пасхавера, Є. Макаренко, О. Білоруса, Л. Савіна, М. Рубцевої, М. Фесенка, Н. Волчкової О. Зернецької, П. Жданова С. Полторецького та інших.

Дослідженням проблем стратегії п'ятистороннього партнерства в форматі БРИКС та перспективи формалізації об'єднання як глобального актора займаються як зарубіжні, так і українські вчені, серед яких потрібно виділити роботи А. Токарева, А. Шелєпова, Б. Мартинова, В. Давидова, В. Четверикова, І. Яригіна, Л. Борисоглібської, Л. Кадишева, Л. Цзюань, М. Михайлової, М. Титаренко, С. Рязанцева, С. Шергіна, Т. Хабрієвої, Я. Ченой та інших.

Мета статті – дослідити потенційний вплив БРИКС на світову політику. Завдання статті: визначити перспективи посилення участі країн БРИКС у міжнародних політичних процесах.

Для дослідження перспектив реформування сучасної системи міжнародних відносин було обрано країни БРИКС (Бразилію, Росію, Індію, Китай, Південну Африку) та країни Великої сімки (Велику Британію, ФРН, Італію, Канаду, США, Францію та Японію) за

даними міжнародних політичних, економічних та безпекових рейтингів упродовж 2009–2015 рр.

Задля з'ясування міжнародно-політичного впливу країн БРІКС та Великої сімки проаналізовано такі рейтинги, як рівень глобалізації країн, верховенство права, сприйняття корупції, свобода преси та розвиток електронного урядування. Зокрема, за допомогою рівня глобалізації країн (KOF Index of Globalization), який складається Швейцарським економічним інститутом, встановлено рівень політичної, економічної та соціальної глобалізації. Складовими політичної глобалізації, на думку швейцарських дослідників, є наявність дипломатичних місій у різних країнах світу, членство в міжнародних організаціях, участь у спеціальних місіях Ради Безпеки ООН і міжнародних договорах.

З'ясовано, що за сім років середній рівень політичної глобалізації країн БРІКС склав 35 %, тоді як Великої сімки – 65 %, тобто участь Великої Британії, ФРН, Італії, Канади, США, Франції та Японії у процесах політичної глобалізації майже у два рази є вищою, ніж утворення БРІКС, при цьому серед країн Великої сімки найбільш політично глобалізованими виявилися Франція та Італія, які відповідно посідали 1 та 2 місце в світі упродовж 2009–2015 рр. Рейтинговий аналіз показав, що серед країн БРІКС найбільш включеними у процеси політичної глобалізації були Бразилія та Індія, які стабільно упродовж зазначеного періоду входили до двадцятки країн світу [3].

Складовими економічної глобалізації, як засвідчує авторський аналіз, є відсоток торгівлі, потоків та акцій прямих іноземних інвестицій, відсоток портфельних інвестицій та відсоток від прибутку платежів іноземних громадян у ВВП, існування прихованих бар'єрів для імпорту, середня тарифна ставка, відсоток податків від поточних доходів на міжнародну торгівлю та операції щодо обмеження капіталу. Зокрема встановлено, що за сім років середній рівень економічної глобалізації країн БРІКС склав 36 %, тоді як Великої сімки – 64 %, тобто участь Великої Британії, ФРН, Італії, Канади, США, Франції та Японії у процесах економічної глобалізації майже у два рази є вищою, ніж утворення БРІКС [3].

Рівень соціальної глобалізації, проаналізований автором, розраховується швейцарськими експертами з урахуванням телефонних розмов, відсотку ВВП від здійснених грошових переказів, інтенсивності міжнародного туризму, відсотку іноземців від загальної чисельності населення, кількості міжнародних листів на особу, кількості користувачів інтернетом, телебаченням і газетами, кількості ресторанів McDonald's і магазинів Ікеа на особу, а також відсотку продажу книг від ВВП. Визначено, що за сім років середній рівень соціальної глобалізації країн БРІКС склав 24 %, тоді як Великої сімки – 81 %, тобто участь Великої Британії, ФРН, Італії, Канади, США, Франції та Японії у процесах соціальної глобалізації майже у чотири рази є вищою, ніж утворення БРІКС [3].

Компаративний аналіз БРІКС та Великої сімки за індексом верховенства права (Rule of Law Index), який з 2012 р. представляє міжнародна неурядова організація World Justice Project і який демонструє рейтинг країн світу за показником забезпечення ними правового середовища, ґрунтується на таких показниках, як обмеження повноважень та прозорість владних інституцій, відсутність корупції, порядок і безпека, захист основних прав, дотримання законів, цивільне та кримінальне судочинство.

Аналіз показав, що з 102 країн світу упродовж чотирьох років середній рівень урегульованості правового середовища країн БРІКС склав 21 %, тоді як Великої сімки – 79 %, тобто розвиток правового простору у Великій Британії, ФРН, Італії, Канаді, США, Франції та Японії майже у чотири рази є вищим, ніж в країнах-учасницях БРІКС, при цьому серед країн Великої сімки індекс верховенства права був найвищим у ФРН, тоді як інші країни Великої сімки, за винятком Італії (приблизно 30 місце), упродовж 2012–2015 рр. входили до двадцятки найбільш благополучних країн світу у правовій сфері [4].

Дослідження країн БРІКС та Великої сімки за індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), розраховано за методикою міжнародної неурядової

організації Transparency International, яка демонструє рейтинг країн світу за показником поширеності корупції у державному секторі. Доведено, що серед досліджуваних неінституціональних утворень у середньому показник поширеності корупції у державному секторі упродовж 2009–2014 рр. у державах-учасниках БРІКС майже у чотири рази перевищував такий показник у країнах Великої сімки. Зокрема, серед країн Великої сімки найнижчий рівень корупції у державному секторі мала Канада, а найвищий – відповідно Італія, у цілому країни Великої сімки входили до двадцяти / тридцяти найменш корумпованих держав серед 183 країн світу. Натомість країни БРІКС за показником поширеності корупції у державному секторі переважно займають середнє положення, а саме: найкращі показники у групі мають ПАР та Бразилія (відповідно 67 та 69 позиції), а найкорумпованішою державою не лише утворення, але й частково світу виявилась Росія, місце якої змінювалось від 146 до 136 у досліджуваний період [5–6].

Щодо світового індексу свободи преси (Worldwide Press Freedom Index), що випускається міжнародною неурядовою організацією «Репортери без кордонів» і демонструє рейтинг стану свободи преси у 180 країнах світу, авторське дослідження засвідчило: показник свободи преси у країнах Великої сімки упродовж 2009–2014 рр. майже у три з половиною рази перевищував показник країн БРІКС, зокрема, серед країн Великої сімки найнижчий рівень свободи преси мала Італія, а найвищий – відповідно Канада, у цілому країни Великої сімки, за винятком Італії, мали від досить високого до середнього рівня свободи преси у світі. Країни-учасниці БРІКС навпаки за даним показником переважно наближаються до країн з дуже високим рівнем впливу на обмеження діяльності мас-медіа у своїх країнах, виняток складає лише ПАР, яка стабільно упродовж досліджуваного періоду входила до рейтингу сорока вільних країн світу, тоді як Китай, Росія та Індія також стабільно посідають найнижчі позиції у рейтингу [7].

Порівняння БРІКС та Великої сімки за рейтингом країн світу щодо розвитку електронного урядування (United Nations E-Government Survey), що публікується раз на два роки Організацією Об'єднаних Націй, оцінює готовність і можливості 190 держав використовувати інформаційно-комунікаційні технології для надання громадянам державних послуг та містить дані про рівень розвитку електронного урядування у різних країнах, а також системну оцінку тенденцій щодо використання новітніх технологій державними структурами.

Відтак за рівнем розвитку електронного урядування впродовж 2008–2014 рр. країни Великої сімки у шість разів випереджали країни-учасниці БРІКС, зокрема, країни Великої сімки, за винятком ФРН (21) та Італії (23), які наближаються до двадцятки країн світу, входять до десятки найбільш розвинутих держав світу у сфері надання онлайн послуг. Об'єднання БРІКС навпаки знаходиться переважно у середині рейтингу розвитку електронного урядування – найкраще досліджуваний показник представлений у Росії, яка у 2014 р. зайняла 27 місце за рівнем доступу до електронних державних послуг, а найменший показник має Індія, що посіла 118 позицію [8–10].

Отже, міжнародно-політичний рейтинг країн БРІКС та Великої сімки за досліджуваними критеріями є нерівноцінним до країн-лідерів належать країни Великої сімки, тоді як об'єднання БРІКС або займає середні позиції або за такими критеріями, як верховенство права, поширення корупції та свобода преси, займає майже найнижчі позиції серед країн світу. Таким чином, у міжнародно-політичній сфері сукупний вплив країн Великої сімки є відносно високим як щодо БРІКС, так і щодо інших країн світу.

Дослідження міжнародно-економічного впливу країн Великої сімки та БРІКС було здійснено за такими світовими рейтингами, як рівень валового внутрішнього продукту, конкурентоспроможності країн світу, залученості у міжнародну торгівлю, рівень економічної свободи за версією Heritage Foundation, рівень умов ведення бізнесу та прямих іноземних інвестицій. Зауважимо, що рейтинг країн світу за рівнем валового внутрішнього

продукту та валового національного доходу на особу розроблено Світовим банком у рамках міжнародної компаративної програми, яка дозволяє встановити ступінь розвитку економік країн світу на основі оцінки валового внутрішнього продукту (ВВП) і валового національного доходу (ВНД).

За сукупним рівнем валового внутрішнього продукту впродовж шести років на країни БРІКС припадає 29 % ВВП, а на країни Великої сімки – 71 %, а сумарний рівень ВВП Великої сімки перевищує аналогічний показник країн БРІКС, хоча найбільший рівень ВВП у 2014 р. спостерігався для США та Китаю. Також додамо, що з 2009 р. країни БРІКС нарощують показники ВВП, оскільки за досліджуваний період відбулося подвоєння сумарного показника переважно за рахунок економічного зростання Китаю. У цілому країни Великої сімки та БРІКС, за винятком ПАР, входять до першої десятки і демонструють активний економічний розвиток обох утворень [11].

Рейтинг конкурентоспроможності країн світу (World Competitiveness Yearbook), взятий для аналізу, розроблено швейцарським Інститутом розвитку менеджменту, який під конкурентоспроможністю країни розуміє здатність національної економіки створювати і підтримувати середовище, в якому виникає конкурентоспроможний бізнес. Кожна країна оцінюється на основі аналізу статистичних даних і експертних оцінок за такими показниками, як стан економіки, ефективність уряду, стан ділового середовища та стан інфраструктури.

Серед 60 країн за рівнем конкурентоспроможності впродовж 2009–2015 рр. країни Великої сімки у два рази випереджали країни БРІКС, зокрема, країни Великої сімки, за винятком Франції (32) та Італії (38), що входять до двадцятки найбільш конкурентоспроможних держав світу. Об'єднання БРІКС навпаки займає переважно найнижчі позиції у рейтингу – найбільш високий показник серед них має Китай, який у 2014 р. зайняв 22 місце за рівнем розвитку економіки, ділового середовища, інфраструктури та ефективності уряду, а найнижчі показники у Бразилії та ПАР, що посіли відповідно 56 та 53 позиції з 60 можливих [12].

Порівняльний аналіз було застосовано для країн БРІКС та Великої сімки за рейтингом залученості країн світу до участі у міжнародній торгівлі (Global Enabling Trade Index). Зазначимо, що кожен два роки експерти Всесвітнього економічного форуму проводять аналіз щодо ефективності роботи державних та приватних установ. Аналіз відкритості національних економік для міжнародної торгівлі проведено на основі 132 країн світу, серед яких група Великої сімки, за винятком Італії, входить до двадцятки країн, тоді як утворення БРІКС знаходиться у середній нижчій частині рейтингу, зокрема, найвище оцінено ефективність державної політики у сфері ведення міжнародної торгівлі та розвитку економічного співробітництва у Китаї та ПАР, відповідно 54 та 59 позиції, а найнижчу позицію займала Росія, яка, навіть поза міжнародними санкціями у 2014 р., перебувала на 114 або 112 позиціях [14].

Щодо рейтингу країн світу за рівнем економічної свободи за версією Heritage Foundation (Index of Economic Freedom), який є комбінованим показником оцінки економічної свободи в країнах світу. Ступінь свободи економіки розраховується за такими показниками, як свобода бізнесу, торгівлі, фінансового сектора, інвестицій, праці, монетарна та фіскальна свободи, а також гарантія прав власності, розмір бюрократичного апарату і ступінь захисту від корупції. За ступенем свободи економіки за досліджуваний період майже всі країни Великої сімки належать до країн з переважно вільною економікою, виняток складають Канада, що класифікується як країна з вільною економікою, Франція та Італія, які віднесено до країн з помірно вільною економікою. Група БРІКС належить до країн з переважно невольною економікою, за винятком ПАР, що має помірно вільну економіку. Таким чином, за даним показником країни Великої сімки та БРІКС є абсолютно

не порівнюваними, оскільки управління економікою здійснюється за різними економіко-правовими стандартами [15].

Рейтинг країн Великої сімки і БРІКС за рівнем умов ведення бізнесу (Doing Business) було проаналізовано на підставі рейтингу країн, що публікується щороку Світовим банком та демонструє стан існування сприятливих умов для ведення бізнесу. Зі 183 досліджуваних країн майже вся група Великої сімки належить до країн зі сприятливими умовами для здійснення підприємницької діяльності, при цьому дещо нижчий рейтинг мають Японія та Італія, відповідно 34 та 45 позиції. Об'єднання БРІКС належить до країн з переважно складними умовами регулювання підприємницької практики, за винятком Росії, що має середній рівень спрощення умов ведення бізнесу. Тобто встановлено, що за даним показником країни Великої сімки та БРІКС є слабо порівнюваними, оскільки у кожній з груп сформовані окремі економіко-правові умови регулювання підприємницької діяльності [16].

Рейтинг країн світу за рівнем прямих іноземних інвестицій (Foreign Direct Investment Confidence Index), який було залучено для аналізу, формується американською консалтинговою компанією АТKearney, що визначає щороку 25 країн, в які найкраще вкладати інвестиції з урахуванням макро- та мікроекономічних ризиків. Зауважимо, що за рівнем прямих іноземних інвестицій як група Велика сімка, так і об'єднання БРІКС входять до десяти / дванадцяти держав, які мають найсприятливіші умови для вкладання капіталу, проте внаслідок уведення міжнародних санкцій проти Росії експерти вже два роки не індексують російську економіку як сферу для вкладання інвестицій. Також у 2015 р. до рейтингу не потрапила ПАР внаслідок погіршення національного економічного розвитку. Таким чином, обидва досліджувані неформальні утворення мають позитивну репутацію серед інвесторів, хоча внаслідок виключення Росії із зони прямих іноземних інвестицій у перспективі можна прогнозувати розбалансування економічного зростання всередині групи БРІКС, що негативно впливатиме на процеси поглиблення політико-економічної інституалізації утворення [17].

Отже, міжнародно-економічний рейтинг країн БРІКС та Великої сімки за досліджуваними критеріями можна вважати середнім, оскільки за показниками рівня валового внутрішнього продукту, прямих іноземних інвестицій групи розвиваються за наближеними показниками. Проте за рівнем конкурентоспроможності, залученості у міжнародну торгівлю, економічної свободи та умов ведення бізнесу до країн-лідерів належать країни Великої сімки, тоді як країни БРІКС або займають середні позиції або найнижчі позиції серед інших країн світу, зокрема за такими критеріями, як економічна свобода та умови ведення бізнесу. Таким чином, у міжнародно-економічній сфері сукупний вплив країн Великої сімки можна вважати відносно вищим, хоча і країни БРІКС володіють достатнім економічним потенціалом для покращення сумарного престижу.

Участь країн Великої сімки та БРІКС у міжнародно-безпекових процесах було оцінено за допомогою рейтингу миролюбності, розвитку тероризму, розвитку мережі Інтернет. Зазначимо, що глобальний індекс миролюбності (Global Peace Index) є комплексним показником, який характеризує миролюбність країн світу шляхом вимірювання рівня насильства всередині держави і рівня агресивності зовнішньої політики. Розробниками рейтингу стали Інститут економіки та миру та аналітичний підрозділ британського журналу Economist.

Аналіз показав, що зі 162 досліджуваних країн Канада, Японія та ФРН з групи Великої сімки належать до країн з «м'якою» міжнародною діяльністю, при цьому США серед держав Великої сімки відзначаються більш агресивною зовнішньою політикою, посідаючи 94 позицію, тоді як країни об'єднання БРІКС належать до країн з достатньо жорсткою зовнішньополітичною практикою. Таким чином, за даним показником країни Великої сімки

та БРІКС здійснюють переважно «жорстку» міжнародну діяльність, цілеспрямовано відстоюючи власні національні інтереси [18].

Рейтинг країн за рівнем тероризму (Global Terrorism Index), було розроблено Інститутом економіки та миру спільно з Університетом Меріленд. Тероризм у рейтингу визначається як загроза або реальне застосування сили незаконними організаціями, що досягають власних політичних, соціальних та релігійних цілей шляхом насильства і залякування влади і суспільства. Встановлено, що за рівнем тероризму як країни Великої сімки, так і країни БРІКС знаходяться в схожих умовах, проте зауважимо, що Канада та Японія вважаються найбільш благополучними країнами у порівнянні з іншими державами групи. У рамках БРІКС Індія має найвищий ступінь реального застосування сили терористичними організаціями, а Китай і Росія постійно перебувають у стані прояву терористичної загрози. Найблагополучнішою країною БРІКС у даній сфері вважається Бразилія [19].

Оскільки проблеми кібербезпеки та шляхи подолання кіберзагроз активно обговорюються на самітах БРІКС, то вважаємо за потрібне дослідити позицію країн БРІКС та Великої сімки щодо розвитку мережі Інтернет. Зокрема, міжнародна організація World Wide Web Foundation представила у 2012 р. новий рейтинг розвитку інтернету (Web Index), що характеризує рівень впливу мережі на різні сфери життєдіяльності країни та використовується для проведення аналізу проблемних аспектів державної політики і здійснення моніторингу прогресу впровадження інтернет-технологій. Індекс вимірює рівень розвитку та впливу інтернету на суспільство. Визначено, що серед 86 країн світу група Великої сімки належить до двадцяти країн, в яких найбільш активно розвиваються процеси впровадження інтернет-технологій у всі сфери життєдіяльності, дещо нижчий показник має лише Італія (коливання від 23 до 29 позиції). Утворення БРІКС за даним показником займає середні позиції, входячи до п'ятдесяти держав, що сприяють використанню мережевих технологій у суспільстві [20].

Рейтинги країн БРІКС та Великої сімки за досліджуваними критеріями є нерівноцінними: зокрема, за показниками рівня політичної, економічної та соціальної глобалізації, верховенства права, поширення корупції, свободи преси та розвитку електронного урядування до країн-лідерів належать країни Великої сімки, тоді як об'єднання БРІКС або займає середні позиції або за такими критеріями, як верховенство права, поширення корупції та свобода преси, займає майже найнижчі позиції серед країн світу. Таким чином, у міжнародній взаємодії сукупний вплив країн Великої сімки є значно вищим, ніж вплив БРІКС, що свідчить про більший вплив «сімки» на світову політику.

На авторський погляд, сучасний стан розвитку групи БРІКС можна оцінити передусім як політику співпраці на двосторонньому рівні, враховуючи, що подальше підвищення ролі і впливу БРІКС на міжнародній арені залежить саме від взаємовідносин між учасниками групи і від економічного та політико-дипломатичного наповнення взаємодії між ними.

Список використаної літератури

1. Luckhurst J. Building Cooperation between the BRICS and Leading Industrialized States // *Latin American Policy*. – 2013. – Vol. 4, № 2. – P. 251–268.

2. Шевчук О. В. Китайсько-американські відносини в умовах модернізації архітектури глобальної та регіональної систем міжнародних відносин: ви-значальні тенденції та детермінуючі чинники / О. В. Шевчук // *США і світ XXI століття* : колект. моногр. пам'яті Є. Камінського. – Київ : Центр вільної преси, 2013. – С. 262–273

3. Index of Globalization [Electronic resource] // KOF Swiss Economic Institute. – 2015. – Mode of access : <http://globalization.kof.ethz.ch/>

4. Rule of Law Index 2012–2015 [Electronic resource] // World Justice Project. – 2015. – Mode of access : <http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index>

5. Corruption Perceptions Index 2009 [Electronic resource] // Transparency International. – 2009. – Mode of access : http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2009
 6. Corruption Perceptions Index 2011 [Electronic resource] // Transparency International. – 2011. – Mode of access : <http://www.transparency.org/cpi2011/results>
 7. Worldwide Press Freedom Index 2009–2015 [Electronic resource] // Reporters Without Borders. – 2015. – Mode of access : <https://index.rsf.org/#/>
 8. Global E-Government Survey 2008 [Electronic resource] // United Nations. – 2008. – Mode of access : <http://unpan3.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2008>
 9. UN E-Government Survey 2014 [Electronic resource] // United Nations. – 2014. – Mode of access : <http://unpan3.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2014>
 10. Chellaney B. BRICS in the Wall [Electronic resource] / B. Chellaney // Hindustan times. – 2012. – Mar. 29. - Mode of access : <http://www.hindustantimes.com/india/brics-in-the-wall/story-IxyVOjOC9qCOhK6x7zXnAJ.html>
 11. Gross domestic product: ranking table [Electronic resource] // World Development Indicators, The World Bank. – 2015. – Mode of access : <http://data.worldbank.org/indicator/ny.gdp.mktp.cd>
 12. World Competitiveness Yearbook : ranking table [Electronic resource] // Institute of Management Development. – 2015. – Mode of access : <http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook/>
 13. The Global Enabling Trade Report 2010 / ed. by R. Z. Lawrence, M. D. Hanouz, S. Doherty, J. Moavenzadeh // World Economic Forum. – Geneva, Switzerland, 2010. – 316 p.
 14. The Global Enabling Trade Report 2014 [Electronic resource] / M. D. Hanouz, Th. Geiger, S. Doherty // World Economic Forum. – Geneva, Switzerland 2012 – 353 p. – Mode of access : <http://www.weforum.org/reports/global-enabling-trade-report-2014>
 15. Index of Economic Freedom 2009–2015 [Electronic resource] // Heritage Foundation. – 2015 – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index/download>
 16. Doing Business: ranking table [Electronic resource] // World Development Indicators, the World Bank. – 2015. – Mode of access : <http://data.worldbank.org/indicator/ic.bus.ease.xq>
 17. Connected Risks: Investing in a Divergent World 2007–2014 [Electronic resource] // AT Kearney. – 2015. – Mode of access : <https://www.atkearney.com/research-studies/foreign-direct-investment-confidence-index/2015>
 18. Global Peace Index 2009–2015 [Electronic resource] // Institute for Economics and Peace, Economist Intelligence Unia. – 2015. – Mode of access : <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/global-peace-index/2015>
 19. The Global Terrorism Index 2009–2015 [Electronic resource] // The Institute for Economics and Peace. – Mode of access : <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2011>
 20. Web Index 2012–2014 [Electronic resource] // World Wide Web Foundation – 2015 – Mode of access : <http://thewebindex.org/report/>
- Стаття надійшла до редакції 02.12.2016 р.

N. Ryzhkov, M. Zaitseva

FUTURE IMPACT OF THE BRICS ON WORLD POLITICS

The comparative analysis of prospects for the impact of the BRICS and the G-7 on the world policy realized for such international ratings of the level of globalization, rule of law, the perception of corruption, press freedom and the development of e-government, the level of gross domestic product and gross national income per capita, competitiveness of countries, the level of economic freedom, the level of business and foreign direct investment, index peace, food security, development and innovation on the Internet. Author's study found that the ratings of the BRICS and the G-7 are unequal. The G-7 is in the lead for such international ratings as the political, economic and social globalization, rule of law, corruption, press freedom and the development of e-government whereas the BRICS occupies the middle or the lowest position for such criteria as the rule of law, corruption and freedom of the press. Thus, the cumulative effect of international

cooperation the G-7 is much higher than BRICS. However, this study showed a total gain of BRICS influence on regional processes, as well as aggravation of confrontation between Western countries and BRICS.

Prospects for the formalization of BRICS as a global actor evaluated indirectly because changing the existing network of global political, security and economic institutions of countries associations have become the centre of a coalition of developing countries who hold positions of neutrality and prefer bilateral cooperation. The lack of ideological and political basis BRICS enables its representation as a discussion forum or as a possible regional centre in the economy.

Keywords: *globalization, informal structures of global governance, BRICS, Brazil, Russia, India, China, South Africa.*

УДК 281.93:32.019.51(470+571)(045)

Є.В. Рябінін

КОНЦЕПЦІЯ «РУССКОГО МИРА» В КОНТЕКСТІ ЕКЗОГЕННОГО ВПЛИВУ РОСІЇ НА ДОНБАС (ПЕРІОД 1991-2013РР.)

Проаналізовано політику Росії стосовно Донбасу в період з набуття Україною незалежності до початку політичної кризи 2013 року стосовно впливу на цей регіон. Доведено, що окремої політики щодо цього регіону не було, оскільки чинник м'якої сили було використано на південно-східну частину країни в цілому. Крім того, доведено, що чинник м'якої сили Росією використовується дуже слабо. Оскільки на пострадянському просторі Росія використовує жорсткі методи та підходи стосовно вирішення своїх геополітичних завдань. Проаналізовано політику РПЦ як основного інструмента впливу на південно-східну Україну та Донбас, зокрема, та доведено, що вдавалося впливати на політичні уподобання мешканців цих регіонів через релігійну складову.

Ключові слова: *Донбас, РПЦ, Росія, Україна, м'яка сила, екзогенний вплив.*

Поняття «м'яка сила» з легкої руки Дж.Найя зайняло панівне становище в політологічних дослідженнях. Існує багато дефініцій стосовно того, що лежить в основі м'якої сили. Її характеризують як ресурс зовнішньої політики; сукупність зовнішніх та внутрішніх чинників держави; феномен, що виникає в процесі політичної та соціокультурної взаємодії країн [15, с. 97]. Для аналізу проблеми, що розглядається в цій статті, найбільш придатним є визначення М.Юдіна, який вважає, що м'яка сила є особливою формою взаємодії, відмінною рисою якої стає спрямованість на досягнення стратегічних цілей шляхом непрямого, неявного впливу на об'єкт [15, с. 101].

Існують різні індекси, що дозволяють виміряти м'яку силу держав на міжнародній арені. Згідно з індексом, розробленим в 2012 році Московської школою управління «Сколково» Rapid-Growth Markets Soft-Power Index до першої трійки увійшли США (87 пунктів), Франція (49,5 пунктів), Німеччина (43,2 пунктів). Росія в цій таблиці займає 10-е місце з показником 18 пунктів. The new persuaders a 2012 global ranking of soft power надав іншу картину - на першому місці Великобританія (7,28 пунктів), 2 - США (6,98), 3 - Німеччина (6,48), 28 - Росії (3,56) [16].

За деякими показниками Росія входить до першої десятки, за іншими – не потрапляє навіть у топ тридцятку. Це залежить від того, які параметри приймаються до уваги при розробці цього індексу.

Як бачимо показники Росії у використанні м'якої сили, є не дуже високими, а отже можемо наголосити на тому, що Росія не приділяє належної уваги фактору м'якої сили. На